

บทที่ 1

ความหมายและลักษณะของกฎหมายอาญา

1. ความหมายของกฎหมายอาญา กฎหมายอาญา คือบรรดากฎหมายทั้งหลายที่บัญญัติถึงความผิดและกำหนดโทษไว้

จากความหมายของกฎหมายอาญานี้ แยกความสำคัญได้ 2 ประการ คือ

ก. กฎหมายที่บัญญัติถึงความผิด และ

ข. จะต้องกำหนดโทษไว้ด้วย

ก. กฎหมายที่บัญญัติถึงความผิด "ความผิด" ได้แก่ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ และการที่ต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามหน้าที่ต้องกระทำ โดยถือว่าเป็นการขัดกับประโยชน์ของชุมชน ความผิดอาจมีรูปผิดแผกแตกต่างกันได้มากมาย ทั้งนี้สุดแต่แต่ลักษณะของการกระทำกระเทือน ซึ่งความผิดใดเป็นเหตุให้เกิดขึ้นแก่ผลประโยชน์ของชุมชน การกระทำกระเทือนอาจมีต่อชุมชนเป็นส่วนรวมทั้งหมด เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา การร่วมกันกระทำความผิด การปลอมแปลงเงินตรา ฯลฯ หรือการกระทำกระเทือนอาจมีต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ อนามัย สติและทรัพย์สิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายใดจะเป็นกฎหมายอาญาก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นบัญญัติถึงความผิด เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์เป็นความผิดทางอาญา เพราะมีประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติเป็นความผิดไว้ในมาตรา 334 ว่า "ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ฯลฯ" กล่าวคือ ถ้าผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย โดยผู้นั้นมิได้ยินยอม และผู้เอาไปมิเจตนาทุจริต ถือว่าผู้เอาไปมีความผิดฐานลักทรัพย์

ข. จะต้องกำหนดโทษไว้ด้วย "โทษ" ได้แก่ การทรมานทางกายหรือจิตใจ จะพึงใช้ลงในนามของชุมชนแก่ผู้ที่เป็นตัวการกระทำความผิดอันเป็นการขัดต่อชุมชน การ

ธรรมดาที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องลงโดยอาศัยเกณฑ์พิจารณาถึงกรรมที่ได้ประกอบขึ้น กล่าวคือ ความธรรมดาจะยิ่งรุนแรงขึ้นตามส่วนที่กรรมนั้นนำมาซึ่งความกระทบกระเทือนให้แก่ชุมชน โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้อง เป็นโทษที่กฎหมายบัญญัติถึงความผิดได้ กำหนดไว้

1. ความประสงค์ในการลงโทษ คือ

ก. เป็นการตอบแทนต่อการกระทำความผิด

ข. เป็นการป้องกันสังคม ซึ่งอาจเป็นการป้องกันทั่วไป ได้แก่

1. การปราบปราม ไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นคิดกระทำผิดซ้ำอีกไม่ให้ให้ผู้อื่นเอาอย่างทำผิดอย่างนั้นซ้ำบ้าง

2. ความมั่นคงของชุมชน โดยแสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่ยอมให้มีการกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น

หรืออาจเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ ได้แก่

1. การป้องกัน ไม่ให้ผู้นั้นทำผิดได้อีกโดยตลอดไป เช่น ประหารชีวิต หรือโดยชั่วคราว เช่น ชังไว้มีกำหนดเวลา

2. ดัดนิสัย ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป

2. โทษในทางอาญากำหนดไว้ 5 สถานด้วยกัน คือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้.-

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

(3) กักขัง

(4) ปรับ

(5) วิทยุวิทยุ

จึงสรุปได้ว่าจะ เป็นกฎหมายอาญาได้ต่อเมื่อกฎหมายนั้นบัญญัติถึงความผิด และกำหนดโทษไว้ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า ".....ผู้ใดกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท"

2. ลักษณะของกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นกฎหมายมหาชน
2. ว่าด้วยความผิดและโทษอาญา
3. ตามปกติบังคับเฉพาะการกระทำในราชอาณาจักร
4. บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร
5. กฎหมายอาญาดำเนินความโดยเคร่งครัด
6. ไม่มีผลย้อนหลังในทางเป็นโทษ

1. เป็นกฎหมายมหาชน ที่ว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชนเพราะว่า เป็นบทบัญญัติถึงความเกี่ยวพันระหว่างเอกชนกับรัฐ แม้การกระทำความผิดบางอย่างจะได้กระทำโดยตรงต่อเอกชนให้ได้รับอันตรายเสียหายก็ดี การกระทำความผิดนั้นก็ยังได้ชื่อว่า กระทบกระเทือนต่อมหาชนเป็นส่วนรวม ถึงขนาดที่รัฐต้องเข้าดำเนินการป้องกันและปราบปรามได้เองโดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษ ยกเว้นแต่ความผิดบางประเภทที่ เรียกว่าความผิดอันยอมความได้เท่านั้น

2. ว่าด้วยความผิดและโทษอาญา

ก. ความผิดในทางอาญา อาจแยกออกได้หลายประเภท คือ

1. แบ่งแยกประเภทความผิดในแง่การกระทำ
2. แบ่งแยกประเภทความผิดที่ต้องมีผลปรากฏกับความผิดที่ไม่ต้องมีผลปรากฏ
3. แบ่งแยกประเภทความผิดธรรมดากับความผิดซับซ้อน สำหรับความผิดซับซ้อนยังแยกออกเป็น
 - ก. ความผิดต่อเนื่อง
 - ข. ความผิดที่ยืดออกไป
 - ค. ความผิดเป็นปกติธุระ
 - ง. ความผิดซ้อน
4. แบ่งแยกประเภทความผิดในแง่เจตนา อาจแบ่งแยกได้ดังนี้
 - ก. ความผิดที่กระทำโดยเจตนา
 - ข. ความผิดที่กระทำโดยประมาท
 - ค. ความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนา
 - ง. ความผิดนอกเหนือเจตนา
 - จ. ความผิดชนิดที่ต้องรับผิดในผลสุดท้ายแห่งเจตนา
 - ฉ. ความผิดการเมือง

ข. โทษอาญา จะต้องเป็นโทษที่กฎหมายบัญญัติถึงความผิดได้กำหนดไว้ โทษในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้บัญญัติไว้ 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

3. ตามปกติบังคับเฉพาะการกระทำในราชอาณาจักร ตามปกติแล้วกฎหมายอาญาจะใช้บังคับเฉพาะภายในราชอาณาจักรเท่านั้น เว้นแต่การกระทำความผิด

นอกราชอาณาเขต ตามมาตรา 7,8 และ 9 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกฎหมายอาญาใช้บังคับได้

4. **บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร** กฎหมายอาญาจะต้องบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (ป.อ.มาตรา 2 วรรคแรก)

5. **กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด** หมายความว่า เมื่อรัฐได้ตราบทบัญญัติโดยชัดแจ้งว่ากระทำหรืองดเว้นกระทำอย่างใดเป็นความผิดอาญาแล้ว ก็ต้องถือว่าตามบทบัญญัตินั้นเท่านั้นที่เป็นความผิด จะไม่รวมถึงกรณีอื่นนอกเหนือจากบทบัญญัติด้วย

6. **ไม่มีผลย้อนหลังในทางเป็นโทษ** กฎหมายอาญานั้นจะต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางเป็นโทษ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายใหม่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดยิ่งกว่ากฎหมายในขณะกระทำความผิดแล้วให้ย้อนหลังได้

ในการพิจารณาว่าเป็นกฎหมายอาญาหรือไม่ นอกจากจะทราบความหมายแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงลักษณะทั้ง 6 ประการด้วย ถ้าเข้าลักษณะทั้ง 6 ประการก็เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายอาญามีใช้แต่ประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ยังมีกฎหมายอาญาอื่นอีก เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อ พระราชบัญญัติศุลกากรฉบับที่ 9/2483 มาตรา 16 เป็นต้น

กฎหมายอาญาแยกออกได้ 2 ประเภท คือ

1. **กฎหมายอาญาสารบัญญัติ** หมายความว่ากฎหมายที่กำหนดว่าการกระทำและการงดเว้นกระทำอย่างใดเป็นความผิดอาญา และจะลงโทษหรือใช้วิธีการอย่างใดแก่การกระทำและการงดเว้นกระทำอันเป็นความผิดอาญานั้น

2. **กฎหมายอาญาวิธีบัญญัติ** หมายความว่าถึงการลงโทษผู้กระทำผิดตามความมุ่งหมายของกฎหมายอาญาสารบัญญัติโดยวิธีสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง พิเคราะห์ และลงโทษผู้กระทำความผิดอาญา